

της αγοράς εργασίας, υπάρχουν ήδη αντικρουόμενες εκτιμήσεις σχετικά με τον τελικό του αντίκτυπο: Ο νόμος είτε θα αυξήσει την απασχόληση κατά 400.000 θέσεις ετησίως κατά την επόμενη δεκαετία είτε θα μειώσει την απασχόληση κατά 3%.¹⁹ Υφίσταται, όμως, μια εκτίμηση που δεν μπορεί παρά να είναι σωστή. Η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, καθώς και το πλήθος των άγνωστων αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στις ποικίλες διατάξεις, είναι πιθανό να επιφέρουν «πλήρη απασχόληση» για πολλούς οικονομολόγους που θα μελετήσουν και θα εκτιμήσουν τις εκτεταμένες οικονομικές επιπτώσεις του νόμου.

4.5 Εφαρμογή πολιτικής: Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας

Σε αυτή την ενότητα θα εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι κρατικές πολιτικές που περιορίζουν ή ευνοούν μεγάλης κλίμακας μετανάστευση μετατοπίζουν την καμπύλη προσφοράς και αλλάζουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας. Εξαιτίας μεγάλων αλλαγών σε επίπεδο πολιτικών, οι ΗΠΑ έγιναν μάρτυρες μιας μεγάλης αναβίωσης του μεταναστευτικού ρεύματος από το 1965. Στη δεκαετία του '50, για παράδειγμα, εισέρχονταν στη χώρα περίπου 250.000 μετανάστες ετησίως. Από το 2000, περισσότεροι από ένα εκατομμύριο νόμιμοι και παράνομοι μετανάστες εισέρχονται στη χώρα κάθε έτος. Αυτές οι μεγάλες μετατοπίσεις της προσφοράς αναζωπύρωσαν τη διαμάχη σχετικά με τη μεταναστευτική πολιτική των ΗΠΑ.²⁰

Επίσης υπήρξε αναβίωση της μετανάστευσης μεγάλης κλίμακας σε πολλές ακόμα αναπτυσσόμενες χώρες. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, το 3,1% του παγκόσμιου πληθυσμού (δηλαδή περίπου 214 εκατομμύρια άνθρωποι) διαμένει πλέον σε μια άλλη χώρα από εκείνη που γεννήθηκε.²¹ Το 2010, το ποσοστό των αλλοδαπών στο σύνολο του πληθυσμού ήταν 13,1% στη Γερμανία, 10,7% στη Γαλλία, 13,5% στις ΗΠΑ, 21,3% στον Καναδά και 23,2% στην Ελβετία. Ίσως το κρίσιμο ζήτημα στη συζήτηση για τη μετανάστευση στις περισσότερες χώρες προορισμού αφορά τις επιπτώσεις που έχουν οι μετανάστες στην αγορά εργασίας ως προς τις ευκαιρίες που παρέχονται στους γηγενείς εργαζόμενους.²²

19. Βλ. David M. Cutler, «The Economics of the Affordable Care Act», *New York Times*, 7 Αυγούστου 2013 και Casey B. Mulligan, «The Economics of Work Schedules under the New Hours and Employment Taxes» NBER Working Paper No. 19936, Φεβρουάριος 2014.

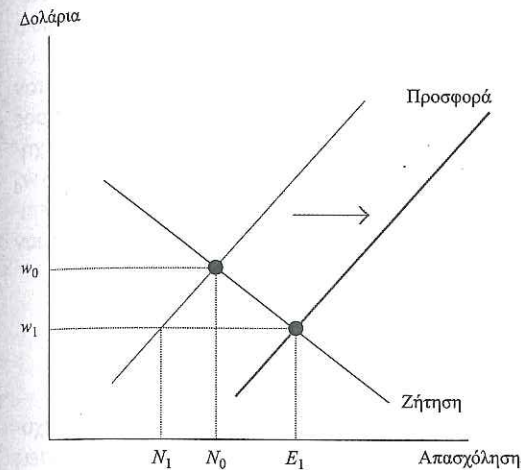
20. Μια καλή σύνοψη των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των μεταναστών στην αγορά εργασίας των ΗΠΑ κάνει ο Abraham T. Mosisa, «The Role of Foreign-Born Workers in the U.S. Economy», *Monthly Labor Review* 125 (Μάιος 2002): 3-14.

21. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, *Trends in International Migrant Stock: The 2008 Revision*, <http://esa.un.org/migration>.

22. Μια εξαιρετική περιγραφή της ακαδημαϊκής συζήτησης σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των επιπτώσεων που έχει η μετανάστευση στις αγορές εργασίας και τον τρόπο που αυτή η συζήτηση έχει επηρεάσει τη διαμόρφωση των πολιτικών στις ΗΠΑ γίνεται από τον Roger Lowenstein, «The Immigration Equation», *New York Times Magazine*, 9 Ιουλίου 2006.

Σχήμα 4.10 Η βραχυχρόνια επίπτωση της μετανάστευσης όταν μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι είναι τέλεια υποκατάστατα

Καθώς μετανάστες και γηγενείς είναι τέλεια υποκατάστατα, οι δύο ομάδες ανταγωνίζονται στην ίδια αγορά εργασίας. Η μετανάστευση μετατοπίζει προς τα έξω την καμπύλη προσφοράς. Κατά συνέπεια, οι μισθοί μειώνονται από w_0 σε w_1 και η συνολική απασχόληση αυξάνεται από N_0 σε E_1 . Παρατηρούμε ότι, στον κατώτατο μισθό, ο αριθμός των γηγενών εργαζόμενων που έχουν εργασία μειώνεται από N_0 σε N_1 .

Σύμφωνα με το πιο απλό υπόδειγμα μετανάστευσης, μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι είναι τέλεια υποκατάστατα στην παραγωγή. Με άλλα λόγια, μετανάστες και γηγενείς έχουν τις ίδιες δεξιότητες και ανταγωνίζονται για τις ίδιες θέσεις εργασίας. Η επίπτωση της μετανάστευσης σ' αυτή την αγορά εργασίας στη βραχυχρόνια περίοδο – αν θεωρήσουμε σταθερό το κεφάλαιο – απεικονίζεται στο Σχήμα 4.10. Καθώς οι μετανάστες εισέρχονται στην αγορά εργασίας, η καμπύλη προσφοράς μετατοπίζεται προς τα έξω, αυξάνοντας τη συνολική απασχόληση από N_0 σε E_1 και μειώνοντας τους μισθούς από w_0 σε w_1 . Παρατηρήστε ότι λιγότεροι γηγενείς εργαζόμενοι είναι πρόθυμοι να εργαστούν με αυτό τον χαμηλό μισθό, επομένως στην πραγματικότητα η απασχόλησή τους μειώνεται από N_0 σε N_1 . Κατά μία έννοια, οι μετανάστες «παίρνουν τις δουλειές» των ντόπιων ωθώντας τον μισθό τους σε μείωση και πείθοντας κάποιους από τους ντόπιους εργαζόμενους ότι δεν αξίζει πλέον να εργάζονται.

Η επίπτωση της μετανάστευσης στη βραχυχρόνια περίοδο, όταν γηγενείς εργαζόμενοι και μετανάστες είναι τέλεια υποκατάστατα, είναι αναμφισβήτητη. Όσο η καμπύλη ζήτησης έχει καθοδική κλίση, τυχόν αύξηση της μετανάστευσης θα μετακινήσει την οικονομία προς το κάτω μέρος της καμπύλης ζήτησης, μειώνοντας τον μισθό και την απασχόληση των γηγενών εργαζόμενων.

Φυσικά, η υπόθεση ότι μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι αποτελούν τέλεια υποκατάστατα είναι αμφισβητήσιμη. Είναι πιθανό να μην ανταγωνίζονται για τους ίδιους τύπους εργασιών. Για παράδειγμα, οι μετανάστες μπορεί να είναι ιδιαίτερα κατάλληλοι για συγκεκριμένες αγροτικές δουλειές έντασης εργασίας. Έτσι, απελευθερώνεται ένας αριθμός γηγενών εργαζόμενων με αυξημένες ικανότητες, οι οποίοι μπορούν να απασχοληθούν σε εργασίες πολύ πιο παραγωγικά, γιατί τους δίνεται η ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις δεξιότητές τους. Η παρουσία μεταναστών αυξάνει την εγχώρια παραγωγή γιατί οι ντόπιοι μπορούν να ειδικευτούν σε εργασίες που ταιριάζουν καλύτερα στις δεξιότητές τους. Έτσι, μετανάστες και γηγενείς συμπληρώνουν ο ένας τον άλλο στην αγορά εργασίας.

Αν αυτές οι δύο ομάδες είναι συμπληρωματικές στην παραγωγή, μια αύξηση στον αριθμό των μεταναστών αυξάνει το οριακό προϊόν των γηγενών, μετατοπίζοντας προς τα πάνω την καμπύλη ζήτησης για τους γηγενείς εργαζόμενους. Όπως δείχνει το Σχήμα 4.11, αυτή η μεγέθυνση της εγχώριας παραγωγικότητας αυξάνει τον μισθό από w_0 σε w_1 . Επιπλέον, κάποιοι γηγενείς, που προηγουμένως δεν θεωρούσαν την εργασία επικερδή, βλέπουν τώρα τον υψηλότερο μισθό ως ένα ακόμη κίνητρο για να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, και έτσι η απασχόληση των γηγενών αυξάνεται από N_0 σε N_1 .

Επιπτώσεις στη βραχυχρόνια έναντι επιπτώσεων στη μακροχρόνια περίοδο

Ας υποθέσουμε ότι μετανάστες και γηγενείς είναι τέλεια υποκατάστατα. Στη βραχυχρόνια περίοδο, οι μετανάστες μειώνουν τους μισθούς αλλά αυξάνουν τις αποδόσεις κεφαλαίου. Σε τελική ανάλυση, οι εργοδότες μπορούν τώρα να προσλάβουν εργαζόμενους με χαμηλότερους μισθούς. Με την πάροδο του χρόνου, η αυξημένη κερδοφορία των επιχειρήσεων αναπόφευκτα θα προσελκύσει ροές κεφαλαίου στην αγορά, καθώς οι παλαιότερες επιχειρήσεις θα επεκτείνονται και νέες επιχειρήσεις θα ιδρύσουν μονάδες για να εκμεταλλευθούν τους χαμηλότερους μισθούς. Αυτή η αύξηση του αποθέματος κεφαλαίου, επομένως, θα μετατοπίσει την καμπύλη ζήτησης εργασίας προς τα δεξιά και θα τείνει να αμβλύνει τις αρνητικές επιπτώσεις του αρχικού κραδασμού στην προσφορά εργασίας.

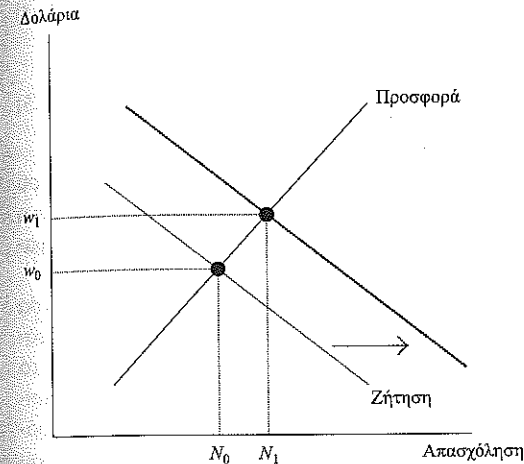
Η κρίσιμη ερώτηση είναι: Πόσο πολύ θα μετατοπιστεί προς τα δεξιά η καμπύλη ζήτησης στη μακροχρόνια περίοδο; Αν η καμπύλη ζήτησης πρόκειται να μετατοπιστεί λίγο, οι ανταγωνιστές γηγενείς εργαζόμενοι θα εξακολουθήσουν να παίρνουν χαμηλότερους μισθούς. Αν, αντιθέτως, η καμπύλη ζήτησης πρόκειται να μετατοπιστεί προς τα δεξιά σε πολύ μεγάλο βαθμό, τότε οι αρνητικές επιπτώσεις στους μισθούς μπορεί να εξαφανιστούν ή ακόμα και να γίνουν θετικές.

Το εύρος της μετατόπισης προς τα δεξιά της καμπύλης ζήτησης εργασίας εξαρτάται από την τεχνολογία, στην οποία βασίζεται η συνάρτηση παραγωγής. Για να γίνει αυτό αντιληπτό, φανταστείτε ότι η συνολική συνάρτηση παραγωγής στη χώρα προορισμού μεταναστών δίνεται από τη γνωστή συνάρτηση παραγωγής Cobb-Douglas:

$$q = AK^\alpha L^{1-\alpha} \quad (4.1)$$

Σχήμα 4.11 Επίπτωση της μετανάστευσης στη βραχυχρόνια περίοδο όταν μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι είναι συμπληρωματικοί

Αν μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι είναι συμπληρωματικοί, δεν ανταγωνίζονται στην ίδια αγορά εργασίας. Η αγορά εργασίας του σχήματος δείχνει την προσφορά και τη ζήτηση για τους γηγενείς εργαζόμενους. Η μετανάστευση κάνει τους γηγενείς πιο παραγωγικούς, μετατοπίζοντας προς τα έξω την καμπύλη ζήτησης, παρόλο που το κεφάλαιο παραμένει σταθερό. Αυτό συνεπάγεται υψηλότερους μισθούς και μεγαλύτερη απασχόληση για τους γηγενείς.

όπου A είναι μια σταθερά και α μια παράμετρος που κυμαίνεται μεταξύ 0 και 1. Παρατηρήστε ότι η συνάρτηση Cobb-Douglas έχει την ιδιότητα ότι η συνολική οικονομία της χώρας προορισμού έχει σταθερές αποδόσεις κλίμακας: Αν διπλασιάσουμε την εργασία και διπλασιάσουμε το κεφάλαιο, διπλασιάζουμε το παραγόμενο προϊόν. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, το σύνολο της αμερικανικής οικονομίας μπορεί ευλόγως να περιγραφεί από το είδος της τεχνολογίας παραγωγής που δίνεται στην εξίσωση (4.1).²³

Σύμφωνα με τη θεωρία για τη ζήτηση συντελεστών σε μια ανταγωνιστική αγορά εργασίας, η αξία του κεφαλαίου (η οποία ισούται με το ποσοστό αποδόσεων κεφαλαίου) δίνεται από την αξία του οριακού προϊόντος του κεφαλαίου, και ο μισθός δίνεται από την αξία του οριακού προϊόντος της εργασίας. Για λόγους απλοποίησης, ας υποθέσουμε ότι η τιμή του παραγόμενου προϊόντος τίθεται αυθαίρετα στο 1 δολάριο. Ακολουθώντας, είναι εύκολο να δείξουμε, χρησιμοποιώντας απλά μαθηματικά, ότι οι εξισώσεις που υπολογίζουν την αξία του οριακού προϊόντος του κεφαλαίου και της εργασίας είναι:

23. Daniel S. Hamermesh, *Labor Demand*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1993.

$$r = \xi \times \alpha AK^{\alpha-1} L^{1-\alpha} \quad (4.2)$$

$$w = \xi \times (1 - \alpha) AK^{\alpha} L^{-\alpha} \quad (4.3)$$

Με μια μικρή αλγεβρική τροποποίηση μπορούμε να επαναδιατυπώσουμε τις εξισώσεις ως εξής:

$$r = \alpha A \left(\frac{K}{L} \right)^{\alpha-1} \quad (4.4)$$

$$w = (1 - \alpha) A \left(\frac{K}{L} \right)^{\alpha} \quad (4.5)$$

Η επίπτωση της μετανάστευσης στη βραχυχρόνια περίοδο είναι απλά η αύξηση του αριθμού των εργαζόμενων στην οικονομία. Οι εξισώσεις (4.4) και (4.5) δείχνουν ότι η αύξηση του αριθμού των εργαζόμενων συνεπάγεται αύξηση των αποδόσεων κεφαλαίου r και μείωση του μισθού w .

Με την πάροδο του χρόνου, τα υψηλότερα ποσοστά των αποδόσεων κεφαλαίου θα επιφέρουν αύξηση του αποθέματος κεφαλαίου K . Ας υποθέσουμε ότι, στη μακροχρόνια περίοδο και αφού λάβουν χώρα όλες οι κεφαλαιακές προσαρμογές, το ποσοστό των αποδόσεων κεφαλαίου επιστρέφει στο «κανονικό» του επίπεδο. Αυτή η διαπίστωση σημαίνει ότι το ποσοστό αποδόσεων κεφαλαίου είναι σταθερό στη μακροχρόνια περίοδο και έχει τιμή r . Όμως η εξίσωση (4.4) δείχνει σαφώς ότι ο μόνος τρόπος που το ποσοστό αποδόσεων κεφαλαίου μπορεί να θεωρηθεί σταθερό στη μακροχρόνια περίοδο είναι αν η αναλογία κεφαλαίου-εργασίας είναι επίσης σταθερή στη μακροχρόνια περίοδο. Με άλλα λόγια, αν η μετανάστευση αυξάνει τον αριθμό των εργαζόμενων έστω κατά 20%, τότε το απόθεμα κεφαλαίου επίσης θα πρέπει να αυξηθεί κατά 20% στη μακροχρόνια περίοδο.

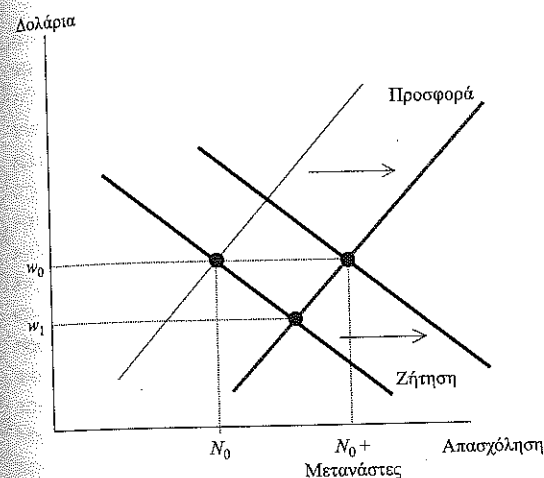
Η παραπάνω θεωρητική επίγνωση έχει πολύ ενδιαφέρουσες (και σημαντικές) συνέπειες για το πώς επιδρά η μετανάστευση στην αγορά εργασίας στη μακροχρόνια περίοδο. Σκεφτείτε την εξίσωση (4.5). Αν η αναλογία κεφαλαίου-εργασίας είναι σταθερή στη μακροχρόνια περίοδο, η εξίσωση (4.5) δείχνει σαφώς ότι οι μισθοί πρέπει επίσης να είναι σταθεροί στη μακροχρόνια περίοδο. Με άλλα λόγια, η μετανάστευση ελαττώνει αρχικά τους μισθούς, και με την πάροδο του χρόνου το απόθεμα κεφαλαίου αυξάνει καθώς οι εργοδότες εκμεταλλεύονται το πλεονέκτημα του φθηνότερου εργατικού δυναμικού. Όμως, τελικά, το απόθεμα κεφαλαίου προσαρμόζεται κατ' απόλυτο τρόπο, ώστε να φέρει την οικονομία πίσω εκεί από όπου ξεκίνησε, με το ίδιο ποσοστό αποδόσεων κεφαλαίου και τους ίδιους μισθούς!²⁴

Αξίζει να τονίσουμε ότι αυτή η θεωρητική πρόβλεψη δεν εξαρτάται από την παρα-

24. Μια τεχνική σύνοψη των διαφόρων υποδειγμάτων σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας δίνεται από τον George J. Borjas, «The Analytics of the Wage Effect of Immigration», *IZA Journal of Migration* (2013) 2:22.

Σχήμα 4.12 Επίπτωση της μετανάστευσης όταν μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι είναι τέλεια υποκατάστατα

Επειδή μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι είναι τέλεια υποκατάστατα, οι δύο ομάδες ανταγωνίζονται στην ίδια αγορά εργασίας. Η μετανάστευση μετατοπίζει την καμπύλη προσφοράς. Ως αποτέλεσμα, ο μισθός μειώνεται από w_0 σε w_1 και η συνολική απασχόληση αυξάνεται από N_0 σε N_1 . Παρατηρήστε ότι όταν ο μισθός μειώνεται, μειώνεται και ο αριθμός των γηγενών εργαζόμενων από N_0 σε N_1 .

δοχή ότι η συνολική συνάρτηση παραγωγής είναι αυτή των Cobb-Douglas. Το συμπέρασμα ότι η μετανάστευση δεν θα έχει επιπτώσεις στην αγορά εργασίας της χώρας προορισμού, στη μακροχρόνια περίοδο, ισχύει όταν η συνολική συνάρτηση παραγωγής περιλαμβάνει σταθερές αποδόσεις κλίμακας.

Οι επιπτώσεις στη μακροχρόνια περίοδο απεικονίζονται στο Σχήμα 4.12. Η αγορά εργασίας βρίσκεται αρχικά σε ισορροπία με μισθό w_0 και N_0 γηγενείς έχουν εργασία με αυτό τον μισθό. Στη βραχυχρόνια περίοδο, η καμπύλη προσφοράς μετατοπίζεται προς τα δεξιά και ο μισθός μειώνεται σε w_1 . Στη μακροχρόνια περίοδο, η καμπύλη ζήτησης επίσης μετατοπίζεται προς τα δεξιά – και μάλιστα πρέπει να μετατοπιστεί επαρκώς ώστε να φέρει την αγορά εργασίας στη θέση ισορροπίας που ήταν πριν τη μετανάστευση. Τελικά, ο μισθός ισούται με w_0 . Παρατηρήστε ότι, με αυτό τον μισθό, απασχολείται ο ίδιος αριθμός εργαζόμενων όπως και πριν από την εισροή των μεταναστών.

Δεν ξέρουμε πόσο καιρό χρειάζεται για να ολοκληρωθεί η μακροχρόνια περίοδος. Το απόθεμα κεφαλαίου δεν αναμένεται να προσαρμόζεται στιγμιαία. Η ανάλυση στο κεφάλαιο για τη ζήτηση εργασίας έδειξε ότι το κόστος προσαρμογής δημιουργεί τριβές στην ταχύτητα με την οποία οι εργοδότες προσαρμόζονται στους διάφορους κραδασμούς. Όμως η μακροχρόνια περίοδος μπορεί να μη διαρκεί τόσο πολύ όσο υπονο-

είται στη διάσημη ρήση του Keynes: «Στη μακροχρόνια περίοδο, θα έχουμε όλοι πεθάνει». Το σημαντικότερο δίδαγμα από τη θεωρία είναι ότι η μετανάστευση θα έχει αρνητικές μισθολογικές επιπτώσεις για τους ανταγωνιστικούς γηγενείς εργαζόμενους επί κάποιο χρονικό διάστημα. Αυτές οι επιπτώσεις θα εξασθενήσουν, καθώς η οικονομία προσαρμόζεται στην εισροή των μεταναστών.

Χωρικές συσχετίσεις

Η ανάλυση προτείνει έναν απλό τρόπο εμπειρικού προσδιορισμού για το αν μετανάστες και γηγενείς εργαζόμενοι λειτουργούν συμπληρωματικά ή ως υποκατάστατα στην αγορά εργασίας. Αν είναι υποκατάστατοι, οι απολαβές των γηγενών εργαζόμενων θα είναι μικρότερες στην περίπτωση που κινούνται σε αγορές εργασίας όπου υπάρχουν άφθονοι μετανάστες. Αν είναι συμπληρωματικοί, τα κέρδη των γηγενών πρέπει να είναι μεγαλύτερα σ' εκείνες τις αγορές όπου είναι συγκεντρωμένοι πολλοί μετανάστες.

Ένα μεγάλο μέρος της εμπειρικής έρευνας, που επιχειρεί να προσδιορίσει πώς επηρεάζει η μετανάστευση τις οικονομικές ευκαιρίες των ντόπιων εργαζόμενων, βασίζεται σε αυτές τις πτυχές της θεωρητικής ανάλυσης. Αυτές οι έρευνες συνήθως συγκρίνουν τις απολαβές των γηγενών σε πόλεις όπου οι μετανάστες αποτελούν σημαντικό μέρος του εργατικού δυναμικού (όπως για παράδειγμα το Λος Άντζελες και η Νέα Υόρκη) με τις απολαβές σε πόλεις όπου οι μετανάστες είναι ένα σχετικά μικρό ποσοστό του εργατικού δυναμικού (όπως το Πίτσμπουργκ ή το Νάσβιλ). Οι συσχετίσεις που γίνονται σταυροειδώς για ένα σύνολο πόλεων, ανάμεσα σε μισθούς και μετανάστευση, ονομάζονται *χωρικές συσχετίσεις*. Φυσικά, οι μισθοί των γηγενών διαφέρουν μεταξύ των αγορών εργασίας ακόμα κι αν δεν υπάρχει μετανάστευση. Επομένως η εγκυρότητα της ανάλυσης εξαρτάται κυρίως από τον βαθμό στον οποίο μπορούν να ελεγχθούν όλοι οι άλλοι παράγοντες που προκαλούν διασπορά των μισθών. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν γεωγραφικές διαφοροποιήσεις στις δεξιότητες των γηγενών εργαζόμενων, περιφερειακές μισθολογικές διαφορές και αποκλίσεις στο επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας. Ως παραδείγματα της μεθοδολογίας των σταθερών επιδράσεων που είδαμε στο κεφάλαιο 2, οι εμπειρικές αυτές έρευνες συχνά περιλαμβάνουν σταθερές επιπτώσεις για κάθε πόλη. Κατά συνέπεια, οι μισθολογικές επιπτώσεις της μετανάστευσης υπολογίζονται από τη «διάκριση» των δεδομένων για κάθε πόλη και την ανάλυση του πώς οι μισθοί σε μια πόλη ανταποκρίνονται σε μεταβολές του αριθμού των μεταναστών που εγκαθίστανται σε αυτή την πόλη.

Πολλές έρευνες που υπολογίζουν αυτές τις χωρικές συσχετίσεις καταλήγουν σε κοινά συμπεράσματα.²⁵ Η χωρική συσχέτιση είναι πιθανότατα ελαφρώς αρνητική, που

25. Jean B. Grossman, «The Substitutability of Natives and Immigrants in Production», *Review of Economics and Statistics* 54 (Νοέμβριος 1982): 596-603, Joseph G. Altonji και David Card, «The Effects of Immigration on the Labor Market Outcomes of Less-Skilled Natives», στο John M. Abowd και Richard B. Freeman (επιμ.), *Immigration, Trade, and The Labor Market*, Chicago: University of Chicago Press, 1991, σσ. 201-234 και Robert J. Lalonde και Robert H. Topel, «Labor Market Adjustments to Increased Immigration», στο John M. Abowd και Richard B. Freeman (επιμ.), *Immigration, Trade, and the Labor Market*, Chicago: University of Chicago

σημαίνει ότι ο μισθός των γηγενών εργαζόμενων είναι λίγο μικρότερος σ' εκείνες τις αγορές εργασίας όπου διαμένουν πολλοί μετανάστες. Αλλά το μέγεθος αυτής της συσχέτισης είναι συχνά πολύ μικρό. Έτσι, τα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι οι μετανάστες δεν φαίνεται να έχουν μεγάλες επιπτώσεις στις ευκαιρίες που έχουν οι γηγενείς εργαζόμενοι στην αγορά εργασίας.

Το λιμάνι Mariel

Στις 20 Απριλίου του 1980, ο Φιντέλ Κάστρο διακήρυξε ότι οι Κουβανοί που επιθυμούν να μεταναστεύσουν στις ΗΠΑ θα μπορούσαν να φύγουν ελεύθερα από το λιμάνι Mariel της Κούβας. Έως τον Σεπτέμβριο του 1980, περίπου 125.000 Κουβανοί, οι περισσότεροι ανειδίκευτοι εργαζόμενοι, είχαν επιλέξει να κάνουν αυτό το ταξίδι. Η δημογραφική επίπτωση των *Marielitos* στον πληθυσμό και στο εργατικό δυναμικό του Μαϊάμι ήταν αξιοσημείωτη. Σχεδόν μέσα σε μια νύχτα, το εργατικό δυναμικό του Μαϊάμι είχε αυξηθεί κατά 7%. Μια πρόσφατη σημαντική έρευνα, ωστόσο, δείχνει ότι οι τάσεις μισθών και ευκαιριών απασχόλησης για τον πληθυσμό του Μαϊάμι, συμπεριλαμβανομένων των Αφροαμερικανών, ελάχιστα επηρεάστηκε από το ρεύμα Mariel.²⁶ Τα οικονομικά χαρακτηριστικά του Μαϊάμι μεταξύ του 1980 και του 1985, σε όρους επιπέδου μισθών και ποσοστών ανεργίας, ήταν παρόμοια με αυτά σε πολλές πόλεις όπως η Ατλάντα, το Χιούστον και το Λος Άντζελες, πόλεις που δεν αντιμετώπισαν το ρεύμα Mariel.

Τα σχετικά στοιχεία συνοψίζονται στον Πίνακα 4.2. Το 1979, πριν από το ρεύμα Mariel, το επίπεδο ανεργίας των μαύρων στο Μαϊάμι ήταν 8,3%. Αυτό το ποσοστό ανεργίας είχε αυξηθεί στο 9,6% το 1981, μετά το Mariel. Πριν όμως καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι οι *Marielitos* ευθύνονται γι' αυτή την αύξηση κατά 1,3% στην ανεργία των μαύρων στο Μαϊάμι, πρέπει να δούμε τι συνέβαινε σε άλλες αντίστοιχες πόλεις που δεν αντιμετώπισαν το ρεύμα Mariel. Φαίνεται ότι η ανεργία των μαύρων αυξανόταν ακόμη ταχύτερα στην ομάδα ελέγχου, από 10,3% σε 12,6% (ή μια αύξηση 2,3%), πιθανόν διότι οι μακροοικονομικές συνθήκες γίνονταν πιο δυσχερείς εκείνη την περίοδο. Φαίνεται, λοιπόν, ότι το ρεύμα Mariel επιβράδυνε στην πραγματικότητα την αύξηση της ανεργίας των μαύρων, οπότε ο υπολογισμός της διαφοράς των μεταβολών (ή 1,3 - 2,3) δείχνει ότι το ρεύμα Mariel είναι υπεύθυνο για τη *μείωση* κατά μία μονάδα του ποσοστού ανεργίας των μαύρων.²⁷

go Press, 1991, σσ.267-299. Τα εμπειρικά στοιχεία αναλύονται από τους George J. Borjas, *Immigration Economics*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2014 και David Card, «Is the New Immigration Really So Bad?», *Economic Journal* 115 (Νοέμβριος 2005): F300-F323. Πρόσφατες έρευνες χρησιμοποιούν τη μεθοδολογία των διασταυρώσεων σε ένα σύνολο πόλεων για να εξετάσουν τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στις τιμές καταναλωτή. Βλ. σχετικά Patricia Cortes, «The Effect of Low-Skilled Immigration on U.S. Prices: Evidence from CPI Data», *Journal of Political Economy* 116 (Ιούνιος 2008): 381-422.

26. Davis Card, «The Impact of The Mariel Boatlift on the Miami Labor Market», *Industrial and Labor Relations Review* 43 (Ιανουάριος 1990): 245-257.

27. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι το περιθώριο σφάλματος σ' αυτή την εκτίμηση είναι αρκετά μεγάλο, οπότε κανείς δεν μπορεί με βεβαιότητα να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εκτίμηση της διαφοράς των μεταβολών είναι στατιστικά διάφορη του μηδενός.